

МЕДІАЦІЯ У НАВЧАННІ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Юлія ЗАДУБНЯК,

методист науково-методичної лабораторії суспільно-гуманітарних та естетичних дисциплін комунального закладу «Кіровоградський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»

Сучасне розуміння медіації в контексті навчання іноземних мов пройшло певні етапи, перетворившись із допоміжного інструменту перекладу на один із чотирьох фундаментальних режимів комунікації, що визначають діяльність сучасного мовця.

Офіційне впровадження медіації в європейські стандарти мовної освіти відбулося з публікацією Загальноєвропейських рекомендацій з мовної освіти (Common European Framework of Reference/CEFR) у 2001 році. На той момент медіація була представлена як один із чотирьох видів мовленнєвої діяльності поряд із рецепцією, продукцією та інтеракцією, проте розглядалася досить вузько, переважно як діяльність професійного перекладача або інтерпретатора, що виступає сполучною ланкою між людьми, які не мають спільної мови.

Кардинальний зсув у розумінні цього поняття стався з виходом оновленої Рамки CEFR (Companion Volume) у 2018 році (фінальна версія 2020 року). Цей документ розширив бачення мовної освіти, ураховуючи академічні та соціальні зміни в глобалізованому суспільстві. Медіація отримала статус центрального концепту, який охоплює не лише переклад, а й створення умов для комунікації, спільне конструювання смислів та подолання лінгвістичних і культурних бар'єрів. Сучасна програма навчання розглядає учня як «соціального агента», який активно взаємодіє в межах спільноти, створюючи містки між різними перспективами.

В українському контексті впровадження медіації безпосередньо пов'язане з реформою Нової української школи (НУШ). Медіативні компетенції стають частиною Державного стандарту базової середньої освіти, що вимагає від учнів здатності до співпраці, розв'язання конфліктів у комунікативних ситуаціях та критичного оцінювання інформації з різних джерел. Особливо актуальною медіація стає в умовах воєнного стану, коли українські громадяни за кордоном змушені виступати посередниками в міжкультурній комунікації для своїх родин та громад.

Що ж таке медіація? Медіація в освітньому контексті визначається як процес, у якому мовець (соціальний агент) діє як посередник між учасниками комунікації, які з певних причин не можуть спілкуватися безпосередньо. Ці перешкоди можуть бути пов'язані з використанням різних мов, відсутністю спільних культурних знань, соціальною дистанцією або когнітивною складністю змісту повідомлення. Основна функція медіатора полягає в тому, щоб зробити інформацію доступною та зрозумілою для інших, адаптуючи її форму або зміст.

Важливо розуміти, що медіація не є синонімом простого перекладу. Якщо переклад спрямований на максимальну точність передачі оригінального тексту,

то медіація фокусується на функціональності та успішності комунікації. Медіатор може вибирати, які частини інформації є релевантними, спрощувати складні терміни або розширювати пояснення, щоб досягти взаєморозуміння між сторонами. У цьому процесі задіюються не лише мовні навички (читання, письмо, говоріння, аудіювання), а й емоційний та соціальний інтелект.

Медіація також розглядається як фундаментальний інструмент соціокультурної компетентності. Вона дозволяє учневі виступати «містобудівником» між власною ідентичністю та іноземною культурою, що сприяє глибокому розумінню міжкультурних особливостей та успішній інтеграції в міжнародне середовище. Таким чином, навчання медіації є навчанням життєвих компетенцій, таких як критичне мислення, колаборація та соціальна відповідальність.

Види медіативної діяльності. CEFR пропонує детальну класифікацію медіативної діяльності, яка поділяється на три категорії: медіація текстів, медіація концептів/понять, медіація комунікації.

Медіація текстів / Mediating a text

Ця категорія стосується ситуацій, коли учень опрацьовує існуючий текст (письмовий, усний або візуальний) і передає його зміст іншій особі, яка не має до нього доступу.

- *Передача специфічної інформації (Relaying specific information):* Вибір та передача лише тих фактів, які є критично важливими для слухача в конкретний момент.
- *Пояснення даних (Explaining data):* Інтерпретація графіків, діаграм, схем або інфографіки та представлення цих даних у словесній формі.
- *Обробка тексту (Processing text):* Синтезування інформації з одного або кількох джерел, резюмування довгих текстів.
- *Переклад письмового тексту в усний або письмовий формі (Translating a written text):* Неформальна передача змісту іншою мовою для допомоги колезі чи другу.
- *Нотування (Note-taking):* Фіксація ключових моментів під час лекції, зустрічі чи презентації для подальшого використання іншими або собою.
- *Висловлення особистої реакції на креативні тексти (Expressing a personal response to creative texts):* Опис своїх вражень від літературного твору чи фільму, пояснення мотивації героїв та інтерпретація підтекстів.

Медіація концептів / Mediating concepts

Цей вид діяльності зосереджений на процесі спільної роботи та навчання, де мова використовується як інструмент для генерації нових ідей та розв'язання проблем.

- *Сприяння спільній взаємодії з колегами (Facilitating collaborative interaction with peers):* Управління груповою динамікою, залучення всіх учасників до розмови, орієнтація групи на спільний результат.
- *Спільне конструювання сенсів (Collaborating to construct meaning):* Спільний пошук рішень, де учасники доповнюють ідеї один одного, ставлять уточнюючі запитання та формують спільні висновки.

- *Керування груповою роботою (Managing interaction)*: Виконання ролі фасилітатора або лідера групи, який стежить за дотриманням черговості реплік та підсумовує дискусію.
- *Стимулювання концептуального обговорення (Encouraging conceptual talk)*: Заохочення до глибокого аналізу, критичного осмислення аргументів та дослідження різних точок зору.

Медіація комунікації / Mediating communication

Ця категорія фокусується на людському аспекті спілкування, допомагаючи людям подолати розбіжності та знайти спільну мову.

- *Створення багатокультурного простору (Facilitating pluricultural space)*: Виявлення чутливості до культурних відмінностей, використання знань про традиції для запобігання непорозумінням.
- *Дія як посередник у неформальних ситуаціях (Acting as intermediary)*: Допомога друзям, родичам або незнайомцям зрозуміти один одного під час подорожей чи повсякденних справ.
- *Фасилітація спілкування у делікатних ситуаціях та суперечках (Facilitating communication in delicate situations and disagreements)*: Використання дипломатичної мови для згладжування конфліктів, висловлення емпатії та пошук компромісних рішень.

Стратегії медіації. Для ефективного виконання медіативних завдань учень повинен свідомо або підсвідомо застосовувати певні стратегії. *CEFR Companion Volume* виділяє дві основні групи стратегій, які допомагають медіатору досягти мети комунікації.

Стратегії пояснення нових концептів

Ці стратегії спрямовані на те, щоб зробити складну або невідому інформацію доступною для реципієнта.

1. *Зв'язок із попередніми знаннями (Linking to previous knowledge)*: Медіатор використовує аналогії, приклади або порівняння з тим, що слухачеві вже відомо.
2. *Розбивка складної інформації (Breaking down complicated information)*: Складні ідеї поділяються на менші, логічно пов'язані кроки або сегменти.
3. *Адаптація мови (Adapting language)*: Використання синонімів, спрощених граматичних конструкцій або зміна реєстру (наприклад, переказ офіційного документа розмовною мовою).
4. *Розширення та ілюстрування (Elaborating/Illustrating)*: Наведення додаткових прикладів, використання візуальних опор (жестів, малюнків) для кращого розуміння.

Стратегії обробки тексту

Ці стратегії використовуються для роботи з вихідним матеріалом, щоб трансформувати його відповідно до потреб ситуації.

1. *Спрощення тексту (Streamlining a text)*: Видалення другорядної інформації, повторів та зайвих деталей для виокремлення головного меседжу.

2. *Вибір та опущення інформації (Selecting and omitting)*: Критичний відбір лише тих сегментів тексту, які є релевантними для конкретного слухача в даний момент.
3. *Перефразування (Paraphrasing)*: Передача змісту власними словами, що дозволяє уникнути прямого копіювання джерела та краще адаптувати текст під рівень аудиторії.

Практична імплементація медіації в початковій школі. У початковій школі медіація має дуже практичний, часто візуальний характер. Основна мета вчителя на цьому етапі – показати дитині, що вивчення мови дає їй «суперсилу» допомагати іншим та розуміти навколишній світ. Учні вчаться працювати з короткими інструкціями, знаками та допомагати однокласникам у ігрових видах діяльності.

Завдання з медіації для молодших школярів повинні базуватися на реальних життєвих сценаріях, які є зрозумілими для дитини. Важливо використовувати велику кількість візуальних опор (flashcards, комікси, ікони, піктограми) та жестів. Учитель виступає як медіатор-модель, демонструючи, як можна пояснити слово через малюнок або дію.

Приклади завдань для початкової школи

Завдання	Вид медіації	Опис діяльності
<i>The Helpful Sign Hunter</i>	Медіація тексту (Переклад знаків)	Учні розглядають знаки в школі або парку (напр., «Quiet please», «No dogs»). Учень має пояснити мамі/ляльці, що забороняє або дозволяє цей знак, використовуючи прості слова та міміку.
<i>Tourist at the Station</i>	Передача специфічної інформації	Вчитель грає роль гучномовця на вокзалі («Train to London, Platform»). Учень-«онук» має пояснити «бабусі» (іншому учню), на яку платформу їм потрібно йти.
<i>Picture Storyteller</i>	Спільне конструювання сенсів	Пара учнів отримує картинку зі складною дією. Разом вони мають вирішити, що там відбувається, і розповісти вчителю, використовуючи поєднання англійської мови та жестів.
<i>Rule Explainer</i>	Сприяння спільній взаємодії	Учні грають у нову гру. Один учень, який зрозумів правила швидше, має пояснити їх іншим, використовуючи фрази: «Look!», «Do this!», «No, stop!».

Ефективність цих завдань у початковій школі полягає в тому, що вони розвивають не лише мову, а й соціальну інклюзію. Учні з міграційним фоном можуть використовувати свої знання кількох мов для допомоги однокласникам, що підвищує їхню впевненість та статус у групі.

Медіація в базовій школі. У 5-9 класах медіація стає більш аналітичною. Учні починають працювати з довшими текстами, інфографікою та складнішими соціальними ситуаціями. Це період переходу від механічної допомоги до активної участі в обговоренні ідей та групових проєктах. Програми НУШ передбачають, що до кінця 9 класу учні мають впевнено почуватися в ролі посередників у повсякденних ситуаціях.

Вчителям рекомендується інтегрувати медіацію в уроки, побудовані за методологією Task-Based Learning (TBL). Замість того, щоб просто переказувати текст, учні отримують мету: наприклад, знайти в англомовному блозі поради для подорожі та резюмувати їх для друга, який планує відпустку.

Приклади завдань для базової середньої школи

<i>Завдання</i>	<i>Вид медіації</i>	<i>Опис діяльності</i>
<i>Chef's Assistant</i>	Медіація тексту (Передача інформації)	Учень знаходить рецепт іноземної страви. Він має скласти список покупок рідною мовою та коротко пояснити мамі основні кроки приготування англійською або рідною мовою.
<i>The Missing Friend</i>	Медіація концептів (Резюмування дискусії)	Поки один учень був відсутній, група обговорювала деталі шкільного пікніка. Повернувшись, він має отримати від групи короткий огляд рішень та призначену йому роль у підготовці.
<i>Cultural Guide</i>	Багатокультурний простір	Учень має пояснити іноземному гостю, чому на Великдень в Україні печуть паску та фарбують яйця, знаходячи спільні риси з традиціями країни гостя.
<i>Graph Interpreter</i>	Пояснення даних	Учні працюють з інфографікою про екологію або використання гаджетів. Один учень описує тенденції (increase/decrease) для іншого, який на основі цього має намалювати ескіз плаката.

У цьому віці важливо стимулювати використання стратегій спрощення (streamlining) та адаптації мови. Учні часто намагаються перекладати дослівно, тому вчитель має навчати їх виділяти ключові ідеї та використовувати синоніми.

Медіація в профільній школі. У старшій школі медіація набуває академічного та професійного спрямування. Учні працюють з автентичними науковими статтями, політичними дебатами та складними конфліктними сценаріями. На цьому рівні медіація вимагає високої точності, вміння розрізняти відтінки значень та здатності діяти дипломатично та часто поєднується з розвитком навичок критичного мислення та аналізу аргументів. Учні не просто передають інформацію, вони оцінюють її надійність, виявляють упередження автора та синтезують різні погляди для створення нового продукту (наприклад, звіту або есею).

Приклади завдань для профільної школи

<i>Завдання</i>	<i>Вид медіації</i>	<i>Опис діяльності</i>
<i>Greenpeace Reporter</i>	Обробка тексту та синтез аргументів	На основі звіту Greenpeace про викиди в м'ясній промисловості учень має написати пост для шкільного блогу, адаптуючи складну статистику для підліткової аудиторії.
<i>The Conflict Mediator</i>	Фасилітація в делікатних ситуаціях	Рольова гра: двоє учнів сперечаються через розподіл обов'язків у проєкті. Третій учень має нейтрально вислухати обидві сторони, перефразувати їхні претензії та допомогти знайти компроміс.
<i>Conference Note-taker</i>	Нотування та резюмування	Перегляд лекції TED або наукового вебінару. Учні мають створити детальну ментальну карту та на її основі підготувати «Executive Summary» для тих, хто не бачив відео.
<i>Mythbusters</i>	Передача специфічної інформації	Учень аналізує статтю, що розвінчує популярні міфи про здоров'я. Його завдання – підготувати коротку презентацію-пораду для молодших учнів, вибираючи лише найбільш практичні факти.

На цьому рівні критично важливою стає стратегія управління складними інтеракціями. Учні вчаться не лише розуміти сказане, а й зчитувати приховані змісти та культурний контекст.

Методика оцінювання медіативної діяльності. Оцінювання медіації відрізняється від традиційного тестування граматики чи лексики. Оскільки медіація – це процес створення смислів, оцінка має бути комплексною та враховувати успішність досягнення комунікативної мети.

Основними критеріями оцінювання медіативних завдань є:

Виконання завдання (Fulfillment): Чи передав учень релевантну інформацію? Чи відповів він на потреби реципієнта?

- *Лінгвістична переробка (Linguistic Reformulation):* Чи вдалося учню уникнути прямого копіювання фраз із джерела? Наскільки вдало він використав парафраз та синоніми?
- *Адаптація (Adaptation):* Чи відповідає стиль повідомлення ситуації? Чи враховані особливості слухача (вік, рівень знань, культурний бекграунд)?
- *Зв'язність та цілісність (Cohesion and Coherence):* Наскільки логічно побудовано пояснення або резюме? Чи використані сполучні елементи для структурування інформації?
- *Стратегічна компетентність (Strategic Competence):* Як медіатор поведився у разі виникнення труднощів? Чи ставив він уточнюючі запитання?

Зміна парадигми навчання з традиційної передачі знань на розвиток компетенцій вимагає переосмислення також **ролі педагога**. У концепції НУШ вчитель англійської мови перетворюється на «вчителя-медіатора», який виступає прикладом **моделі медіації** шляхом пояснення складних правил через аналогії, адаптації мови під рівень учнів, створення інклюзивної атмосфери; **розробником медіативних завдань** та **фасилітатором соціокультурного діалогу**, що допомагає учням зрозуміти іноземну культуру не як набір екзотичних фактів, а як живу систему, у якій вони можуть успішно функціонувати, зберігаючи власну ідентичність.

Медіація у навчанні англійської мови – це значно більше, ніж просто набір вправ на переказ тексту. Це зміна самої філософії викладання, де мова розглядається як засіб соціальної дії та інструмент для подолання комунікативних та соціальних бар'єрів. Незалежно від того, чи це початкова школа з простими малюнками та знаками, чи профільний клас із глибоким аналізом аргументів, медіація вчить головному – вмінню чути іншого, адаптувати свої думки та допомагати людям знаходити спільну мову в різноманітному світі. Упровадження цієї стратегії є необхідним кроком до створення сучасної, європейської та людиноцентричної школи в Україні.

Список використаних джерел

1. Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment (CEFR). URL : <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages>
2. Mediation - Common European Framework of Reference for Languages. URL : <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages/mediation>

3. Fostering mediation skills in language learners – Sanako. URL : <https://sanako.com/fostering-mediation-skills-in-language-learners>
4. Як інтегрувати медіацію в уроки англійської мови? URL : <https://linguist.ngl.com.ua/yak-integruvaty-mediatsiyu-v-uroky-anglijskoyi-movy/>
5. MEDIATION IN TEACHING, LEARNING & ASSESSMENT. URL : <https://www.ecml.at/Portals/1/documents/ECML-resources/METLA-teaching-guide-EN.pdf>
6. Mediation: The What, Why & How Explained - Ellii (formerly ESL Library). URL : <https://ellii.com/blog/mediation>
7. Activities For Mediation Sample | PDF | Translations | Communication – Scribd. URL : <https://www.scribd.com/document/987647869/Activities-for-Mediation-Sample>

ЗАРУБІЖНА ЛІТЕРАТУРА ЯК ПСИХОЛОГІЧНА ОПОРА ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ (З ДОСВІДУ РОБОТИ ЛІТЕРАТУРНО- МЕТОДИЧНОГО КЛУБУ ВЧИТЕЛІВ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ)

Олена РЕВНИВЦЕВА,

*методист науково-методичної лабораторії суспільно-гуманітарних та
естетичних дисциплін комунального закладу «Кіровоградський обласний
інститут післядипломної педагогічної освіти імені Василя Сухомлинського»*

Незалежно від щільності бою,
Не хвилюйся – все буде, як треба.
Що б не сталося, знаєш, завжди над тобою
Твої діти утримають небо.
Гліб Бабіч

Сучасні соціокультурні виклики, зумовлені станом повномасштабної війни, поставили перед українською освітою завдання, що виходять далеко за межі суто дидактичної площини. Сьогодні освітній процес, зокрема викладання зарубіжної літератури, інтегрує в собі функції психологічної реабілітації, ціннісної орієнтації та формування стресостійкості (резильєнтності) особистості. В умовах хронічного стресу художнє слово стає не просто об'єктом аналізу, а «безпечним простором» і потужним терапевтичним ресурсом.

Актуальність теми зумовлена необхідністю переосмислення ролі предмету як інструменту психологічної підтримки. Зарубіжна література, що акумулює світовий досвід подолання кризових станів, пропонує учневі універсальні архетипи стійкості, моделі поведінки в межах ситуацій та алгоритми збереження людської гідності. Вітчизняна методика літературної освіти на сучасному етапі потребує розробки таких стратегій викладання, які б дозволили трансформувати читацьку діяльність у процес внутрішнього зцілення.